

Първа международна олимпиада по теоретична,
математическа и приложна лингвистика

8–12 септември 2003, Боровец, България

Решения на задачите от индивидуалното съревнование

Решение на задача 1

1. Съществителни:

- $\dot{\Lambda}$ ‘мъж’, $\dot{\Delta}$ ‘жена’, $\dot{i}$ ‘момче’, $\dot{\Delta}$ ‘момиче’, $\boxtimes$ ‘писмо’, $\boxminus$ ‘работа’.
  - Съчетания: $\dot{\Lambda}\dot{\Delta}$ ‘мъж + жена = съпрузи’, $\dot{i}\dot{\Delta}$ ‘момче + момиче = брат и сестра’, $\dot{\Lambda}\dot{\Delta}\dot{i}\dot{\Delta}$ ‘мъж + жена + момче + момиче = семейство’.
  - Членове на семейството се изолират чрез деление: $\frac{\dot{\Lambda}\dot{\Delta}\dot{i}\dot{\Delta}}{\dot{\Delta}\dot{i}\dot{\Delta}}$ ‘семейство/(жена + деца) = баща’, $\frac{\dot{i}\dot{\Delta}}{\dot{\Delta}}$ ‘деца/момиче = брат’, $\frac{\dot{\Lambda}\dot{\Delta}\dot{i}\dot{\Delta}}{\dot{i}\dot{\Delta}}$ ‘семейство/деца = родители’.
  - Пред отсъстващите (покойни) членове на семейството се слага знакът минус: $\frac{\dot{i}\dot{\Delta}(-\dot{\Lambda}\dot{\Delta})}{(-\dot{\Lambda}\dot{\Delta})}$ ‘деца (–родители)/(–родители) = сираци’ (явно става дума за осиротели деца от едно семейство).
- $\dot{I}$ ‘човек’, ($> \dot{I}$) ‘великан’.

2. Местоименията се образуват от знака $\dot{I}$ или (за женски род) $\dot{\Delta}$ с индекс 1–3, означаващ лицето.
3. Множественото число на съществителните и местоименията се изразява с коефициента n . Ролята на съюза ‘и’ се изпълнява от знака плюс.

4. Глаголи: $\leq$ ‘говоря’, $\boxminus$ ‘работя’, t ‘бързам’, $\nearrow$ ‘пиша’, $\heartsuit$ ‘обичам’, $\bigcap$ ‘ям’.
- Отсъствието на това, което означава глаголът, или на склонност към него се изразява със знака минус: $-\heartsuit$ ‘не склонен да харесва, да обича = зъл’. (Може да се предположи, че склонността се изразява със знака плюс, отгук нужното ни $+\heartsuit$ ‘добър’.)

5. Строеж на изречението:

- подлог — основа на степента;
- сказуемо — степенен показател, при което отрицанието се изразява със знака минус ($-\heartsuit$ ‘не обичам’), страдателният залог — със знака за корен ($\sqrt{\quad}$ ‘написан съм’); допълнителни действия могат да се прибавят или да се изваждат ($\dot{I}_1^{\boxminus-t}$ ‘работя и не бързам = работя без бързане’);
- минало време се означава като $-t$ ($\dot{I}_1^{\boxminus} - t$ ‘работих’), бъдеще — като $+t$;
- ако има допълнение, то се поставя след знак за равенство.

- Подзадача 1.**
9. Той обича безответно (*m. e.* обича, без да е обичан).
  10. Мълчаливата (*или* Нямата) дъщеря ще пише за бащата и майката.
  11. Ти (*женски род!*) работи бързо и мълчаливо.
  12. Писмото бе изядено от гладната (*или* Злоядата) сестра.

- Подзадача 2.**
13. $(\dot{\Delta}_1 + \frac{\dot{\Delta}\dot{\Delta}}{\dot{\Delta}}) \leq -t = -n\dot{I}_3$
  14. $(n\dot{I})^{\boxminus-\heartsuit}$
  15. $(\frac{\dot{\Delta}(-\dot{\Lambda})}{(-\dot{\Lambda})} + \heartsuit)^{\heartsuit} = (< \dot{I}) - \boxminus$
  16. $(n\dot{I}_2)^{\sqrt{\leq}} + t$

Решение на задача 2

Всички арабски думи в задачата са образувани по един от моделите $1a2a3t$, $i12\bar{a}3$, $1u23$ и $1u23\bar{e}n$ (при което образуванията по първите два модела винаги вървят една след друга в този ред, а образуванията по другите два се срещат самостоятелно), където $1-2-3$ е една от тройките съгласни $r-b-\varsigma$, $s-b-\varsigma$, $s-d-s$, $t-l-t$, $t-m-n$, $t-s-\varsigma$, $x-m-s$, $\varsigma-\check{s}-r$. Да предположим, че тройките съгласни отговарят на числа от първата десятка, а начините на разполагане на гласните — на някакви функции. В частност $1a2a3t$ $i1'2'\bar{a}3'$ е или $\frac{n}{n}$, или $\frac{n}{n}$ (и в двата случая $xamast$ $\dot{x}m\bar{a}s = \frac{n}{n} = 1$), а $1u23 = \frac{i}{n}$, $1u23\bar{e}n = \frac{j}{n}$ за някакви неизвестни засега i и j .

От равенство (5) се вижда, че $s-b-\varsigma$ и $x-m-s$ са 5 и 7 (не непременно в този ред), а от $\frac{i}{5} + \frac{j}{7} = \frac{(7+5)i}{35} = \frac{24}{35}$ следва $j = 2$, откъдето $1u23\bar{e}n = \frac{2}{n}$. Понеже $1u23$ е по-кратко от $1u23\bar{e}n$, може да се предположи, че този модел означава по-основна функция, а такава може да е само $\frac{1}{n}$.

От (1) следва, че $t-l-t$ е 3 (и че в арабските дроби се назовава първо числителят, а след това знаменателят), от (4) — че $t-m-n$ е с единица по-голямо от $s-b-\varsigma$. От (3) следва, че $3s-d-s = 2t-s-\varsigma$. Значи $t-s-\varsigma$ се дели на три. Понеже значението 3 вече е заето, $t-s-\varsigma$ и $s-d-s$ са съответно или 6 и 4, или 9 и 6, а $t-m-n$, $s-b-\varsigma$ и $x-m-s$ са съответно 8, 7 и 5.

Остава да се възползуваме от равенство (2). Няма как да приравним $s-d-s$ на 4, защото $\frac{7}{3} + \frac{1}{4} = \frac{31}{12}$ не може да се представи като дроб с числител и знаменател в пределите на първата десятка, значи $s-d-s = 6$, а $\frac{7}{3} + \frac{1}{6} = \frac{15}{6} = \frac{5}{2} = \frac{10}{4} = \varsigma-\check{s}-r/r-b-\varsigma$. (От корена $r-b-\varsigma$ '4' е образувана употребяваната и в български език дума *рубай* 'четиристишие'.)

Подзадача 1. (1) $\frac{1}{8} + \frac{2}{8} = \frac{3}{8}$, (2) $\frac{7}{3} + \frac{1}{6} = \frac{10}{4}$, (3) $\frac{2}{9} + \frac{1}{9} = \frac{2}{6}$, (4) $\frac{5}{5} + \frac{1}{7} = \frac{8}{7}$, (5) $\frac{2}{7} + \frac{2}{5} = \frac{24}{35}$.

Подзадача 2. $rub\varsigma + \varsigma a\check{s}art\ its\bar{a}\varsigma = \frac{1}{4} + \frac{10}{9} = \frac{49}{36}$, а $sabast\ isd\bar{a}s = \frac{7}{6}$. Следователно или $\sqrt{rub\varsigma + \varsigma a\check{s}art\ its\bar{a}\varsigma} = sabast\ isd\bar{a}s$, или може би $rub\varsigma + \varsigma a\check{s}art\ its\bar{a}\varsigma = (sabast\ isd\bar{a}s)^2$ (ако не броем скобите за знак).

Решение на задача 3

В задачата се срещат два вида български изрази: едните (I) се състоят от означение на число, месец и ден от седмицата, другите (II) назовават не календарната дата, а номера на деня от седмицата в месеца. Словоредът в баскските преводи на изразите от тип I е <месец> <число>, <ден от седмицата>, а на изразите от тип II — <месец> <номер на деня> <ден от седмицата>. Последната дума завършва с *-a*, а думите пред нея нямат *-a* в края (с изключение на думата *hogeita*, означаваща '20' в съставни числителни). Показателят *-garren* служи за образуване на редни числителни. Думата *astea* не е име на ден от седмицата (шест от тях вече познаваме от примери 1–10, седмото е дадено в Подзадача 3). Като имаме пред вид, че в Подзадача 2 се съдържа думата *седмица*, можем да предположим, че именно това е преводът на думата *astea*.

Подзадача 1.

<i>urtarrilaren hogeita hirugarrena, larunbata</i>	<i>23 януари, <u>събота</u></i>
<i>abenduaren azken astea</i>	<i>последната седмица от декември</i>
<i>otsailaren lehenengo osteguna</i>	<i>първият четвъртък от февруари</i>
<i>ekainaren bederatzigarrena, igandea</i>	<i>девети юни, неделя</i>
<i>abenduaren lehena, <u>asteazkena</u></i>	<i>първи декември, сряда</i>
<i>irailaren azken asteazkena</i>	<i>последната сряда от <u>септември</u></i>
<i>azaroaren hirugarren ostirala</i>	<i>третият петък от ноември</i>
<i>urriaren azken larunbata</i>	<i>последната събота от октомври</i>
<i>irailaren lehena, astelehena</i>	<i><u>първи септември</u>, понеделник</i>
<i><u>urtarrilaren</u> bigarrena, ostirala</i>	<i>втори януари, петък</i>

Подзадача 2.

<i>първият понеделник от декември</i>	<i>abenduaren lehenengo astelehena</i>
<i>29 ноември, събота</i>	<i>azaroaren hogeita bederatzigarrena, larunbata</i>
<i>втората седмица от януари</i>	<i>urtarrilaren bigarren astea</i>
<i>трети февруари, понеделник</i>	<i>otsailaren hirugarrena, astelehena</i>

Подзадача 3. *Astelehena* е 'понеделник', *asteazkena* е 'сряда'; *asteartea* – единственият ден от седмицата, който не е споменат в Подзадача 1 – е 'вторник'. И трите имена са образувани от думата *aste* 'седмица'. *Astelehena* значи буквално 'първи (ден) от седмицата', *asteazkena* — 'последен (ден) от седмицата'. Баскското име на вторника може да се преведе приблизително като '(ден) сред седмицата' (аналогично на българската дума *сряда*).

Не се знае със сигурност защо на баски срядата се казва 'последен ден от седмицата'. В баскските диалекти се срещат и други имена на дните от седмицата, включително заети от романските езици.

Решение на задача 4

Структурата на адигейските изречения е следната:

(1, 3, 4)	X- <i>r</i>	Y- <i>m</i>	P- <i>e</i> -V.	‘Той V X P Y.’
(2, 5)	<i>syda</i>	Y- <i>m</i>	P- <i>i</i> -V- <i>rər</i> ?	‘Какво V той P Y?’
(6, 7)	X- <i>r</i>	<i>tyda</i>	<i>zy</i> -P- <i>i</i> -V- <i>rər</i> ?	‘Къде V той X?’

където X и Y са съществителни, V е глагол (или глаголна основа), а P на български е един от предлозите *в*, *на*, *под*, а на адигейски — една от представките *d-*, *tyr-*, *č-*. При това, както се вижда от третата схема, на адигейската пространствена представка в българския естествен (но неточен) превод може нищо да не отговаря.

Подзадача 1. Уточняваме (за сметка на естествеността):

6. Под какво слага той чинията?, Къде подлага той чинията?
7. На какво хвърля той чинията?, Къде нахвърля той чинията?

Подзадача 2. 8. Той хвърля табуретката в пещта.
9. Къде (в какво) изпуска той парите?

Подзадача 3. 10. *lawər śanyćym čevəuco.*
11. *syda pχwantym čizərər?*
12. *syda śywanym divafərər?*

Подзадача 4. 13. *řanyr tyda zydivəucorər?* В какво слага той масата?
13'. *řanyr tyda zytyrəvəucorər?* На какво слага той масата?
13''. *řanyr tyda zyčivəucorər?* Под какво слага той масата?

Решение на задача 5

<i>réassortir</i>	подбирам отново	<i>assortir</i>	подбирам
<i>récurer</i>	чистя	<i>curer</i>	чистя
<i>réformer</i>	реформирам		
<i>reformer</i>	отново образувам	<i>former</i>	образувам
<i>réfuter</i>	опровергавам		
<i>relancer</i>	отново хвърлям	<i>lancer</i>	хвърлям
<i>rémunérer</i>	възнаграждавам		
<i>répartir</i>	разпределям		

В таблицата са представени глаголи с две представки: *re-* и *ré-*. Всички глаголи с *re-* означават повтаряне или възобновяване на действието, назовано от глагола без представка. Що се отнася до глаголите с *ré-*, те или нямат съответен глагол без представка, или той има същото значение като глагола с представка. Изключение от това правило са глаголите с основа, започваща с гласна, в които представката има вида *ré-* независимо от съществуването и значението на глагол без представка. Във френския език има и други изключения от това правило, но като цяло то е в сила.

Забележка: Гласният звук в представката *ré-* е сходен с българското *е*, а в *re-* — с *йо*, по-кратко от останалите гласни звукове, с което е свързано усиляването му в състава на представката в съседство с тях.

Редакция: Иван Держански (отг. ред.), Борис Иомдин, Мария Рубинщейн.
Превел Иван Держански.